

26 iunie 2019 Chișinău, Republica Moldova

Către:
Guvernul Republicii Moldova,
Parlamentul Republicii Moldova,
Instituțiile de drept din **Republica Moldova,**
Ambasade și instituții internaționale în Republica Moldova

DECLARAȚIE

a organizatorilor și participanților la *MASA ROTUNDĂ:*
IMPLEMENTAREA CONVENȚIEI ONU ÎMPOTRIVA TORTURII
ȘI A PROTOCOLULUI OPȚIONAL AL CONVENȚIEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA
organizată

În contextul Zilei Internaționale a ONU pentru Susținerea Victimelor Torturii – 26 iunie

Articolul 5 din **Declarația universală a drepturilor omului**, stipulează fără echivoc: „*Nimeni nu va fi supus torturii sau unor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante*”.

Constituția Republicii Moldova, prin art. 4, reglementează principiul supremației *obligațiilor internaționale asumate prin Convenții ratificate* față de legile interne, fiind obligată să creeze mecanisme eficiente de prevenire și eradicare a torturii, tratamentelor inumane sau degradante.

Cu ocazia zilei de 26 iunie, organizațiile semnatare își exprimă solidaritatea cu miile de victime ale torturii și altor tratamente inumane și/sau degradante din **Republica Moldova**, precum și cu familiile lor, reamintind că victimele au dreptul la justiție, la adevăr și la reabilitare.

În acest context, venim cu următoarele constatări cu privire la implementarea Convenției ONU împotriva torturii în Republica Moldova:

Cu privire la art. 2:

- 1) Tortura continuă să fie aplicată (inclusiv la instrument politic) iar condițiile de detenție sunt cu mult sub standardele internaționale, apropiindu-se de tortură, după dimensiunea prejudiciilor și suferințelor cauzate persoanelor din custodia statului.
- 2) O situație gravă reprezintă violența între deținuți și subcultura criminală, care face multe victime omenești, după cum se menționează și în raportul CPT privind vizita în Republica Moldova din 5 - 11 iunie 2018 (<https://rm.coe.int/16809022b9>).

Cu privire la art. 3:

- 3) La data de 6 septembrie 2018, autoritățile RM au încălcat art. 3 prin răpirea și extrădarea imediată a șapte cetățeni turci, din rețeaua de licee „Orizont”. Iar situația multor altor solicitanți de azil și refugiați în RM necesită o atenție sporită din partea autorităților, pentru a nu fi returnați în țara de origine, unde există riscul de a fi torturați.

Cu privire la art. 4:

- 4) Impunitatea pe cazurile de tortură încă mai persistă în Republica Moldova.
- 5) Investigarea cauzelor de tortură, tratamente inumane sau degradante necesită a fi îmbunătățită. Numărul de dosare inițiate este cu mult sub numărul plângerilor depuse.
- 6) Documentarea torturii și altor tratamente inumane și/sau degradante nu este efectuată eficient și prompt, ceea ce face dificilă investigarea legală a cazurilor și accesul victimelor la justiție.
- 7) Instanțele de judecată nu iau în considerare și alte dovezi medicale, pe lângă Rapoartele de expertiză medico-legală, care nu pot cuprinde toate aspectele consecințelor (acute și tardive) ale traumelor suferite și ale prejudiciului cauzat prin tortură și tratamente inumane sau degradante.
- 8) Instanțele de judecată din RM nu dau dovadă de o atitudine centrată pe victimele diferitor forme de violență, pe traumele suferite de către ele, așa cum prevăd recomandările și standardele internaționale.

Cu privire la art. 10:

- 9) Programele de studii universitare pentru pregătirea cadrelor din diverse domenii civile sau militare, însărcinate cu aplicarea legilor, a personalului medical, a agenților autorității publice și altor specialiști, nu sunt actualizate, adaptate și nu includ suficiente informații referitoare la interdicția torturii sau lucrul cu victimele.

Cu privire la art. 14:

- 10) În Republica Moldova drepturile victimelor sunt ignorate în mod constant, iar reabilitarea comprehensivă a acestora nu a fost și nu este printre prioritățile instituțiilor statului.
- 11) Legea privind reabilitarea victimelor infracțiunilor (inclusiv tortura), aprobată de Parlament ca Legea nr. 137 (29.07.2016), nu este eficientă și nu este în concordanță cu articolul 14 al UNCAT și cu Comentariul general Nr. 3 al Comitetului împotriva torturii (2012).
- 12) Reabilitarea victimelor torturii nu s-a regăsit în Plan Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului (PNADO III), după ce în rapoartele documentelor anterioare, realizările la acest capitol au fost aproape nule.

Cu privire la art. 15:

- 13) Folosirea diferitor metode de tortură, pentru a face victima să depună mărturii sau declarații false împotriva sa, a fost și încă mai este o practică recentă. Probele acumulate prin tortură au fost folosite de instanțe împotriva persoanelor aflate în custodia statului, inclusiv pentru condamnarea lor la ani grei de detenție.

Condițiile de detenție:

- 14) Vechiul Penitenciar 13 este constatat de către toate organismele CAT drept unul *"care nu corespunde standardelor minime de prevenire și combatere a torturii, tratamentelor inumane sau degradante și trebuie închis"*, iar persoanele aflate în detenția preventivă să fie transferate într-un nou penitenciar pentru în conformitate cu cerințele CPT al Consiliului Europei, inclusiv aplicarea măsurilor preventive non-privative în locul arestării preventive.
- 15) *Penitenciarele din Moldova sunt supra-populate, din cauza aplicării excesive a arestului preventiv și caracterului punitiv al activității instanțelor de judecată.* Autoritățile RM au fost atenționate de mai multe ori asupra faptului, ca nu aplică alte forme alternative de prevenție, în situația condițiilor proaste de detenție.
- 16) În ultimul său raport (CAT/C/MDA/CO/3), Comitetul ONU împotriva Torturii (CAT), a fost preocupat de rapoartele privind: calitatea serviciilor medicale în instituțiile penitenciare, de faptul că personalul medical nu este suficient de calificat pentru a oferi servicii medicale deținuților, cu privire la cazurile în care deținuților nu li s-a permis să beneficieze de asistență medicală privată din cont propriu sau să se adreseze specialiștilor din exterior

atunci când este necesar, lipsei acomodării rezonabile pentru deținuții cu nevoie speciale sau cei care trebuie să beneficieze de servicii de sănătate mintală și psihosociale, nevoile de sănătate și igienă ale femeilor din sistemul penitenciar nu sunt abordate în mod adecvat. De asemenea, Comitetul s-a arătat preocupat de rapoartele privind condițiile materiale deosebit de sărace, calitatea necorespunzătoare a serviciilor medicale și sancțiunile disciplinare împotriva pacienților din spitalul penitenciar (Penitenciarul nr. 16) și de faptul că personalul medical din sistemul penitenciar nu este independent de Administrația sistemului penitenciar (art. 2, 10 și 11).

- 17) În rezultatul acestor probleme sistemice constatate de CAT, în Republica Moldova continuă să existe numeroase cazuri de decese dubioase în sistemul penitenciar (conform Raportului SPACE, Republica Moldova în anul 2018, se afla pe locul I între statele membre ale Consiliului Europei (CoE), după numărul de decese în sistemul penitenciar raportat la 10.000 deținuți).
- 18) PNADO III nu conține unele recomandări principiale, formulate de către CPT al Consiliului Europei cu privire la *"asigurarea independenței personalului medical din centrele de detenție pentru a înlătura premisele potențialului abuz de serviciu și influența administrativă a Departamentului Instituțiilor Penitenciare față de serviciul medical din centrele de detenție"*.

Jurisprudența CtEDO:

- 19) Republica Moldova este constant condamnată la Curtea Europeană a Drepturilor Omului pentru încălcarea art. 3 (interzicerea torturii, tratamentelor inumane sau degradante). Până în prezent, sute de mii Euro au fost achitați din bugetul de stat ca și despăgubiri, doar pentru condamnările în baza acestui articol.

Protocolul Opțional la Convenția ONU împotriva torturii (OpCAT):

- 20) Chiar dacă a fost înregistrată o evoluție pozitivă și rezultate relevante în activitatea Mecanismului Național de Prevenire a Torturii din anul 2016, există îngrijorări care pot afecta independența și funcționalitate deplină a acestuia în lumina Protocolului Opțional. În special, limitarea poziției reprezentanților societății civile în cadrul Consiliului pentru Prevenirea Torturii.
- 21) Mecanismul Național de Prevenire a Torturii, încă nu este în capacitatea deplină pentru a-și îndeplini eficient misiunea de efectuare a controalelor inopinate ale centrelor de detenție, potrivit cerințelor OPCAT.

În temeiul celor menționate,

PRIN PREZENTA DECLARAȚIE, ORGANIZAȚIILE SEMNATARE SOLICITĂ URMĂTOARELE:

- 1) Respectarea și implementarea necondiționată a tuturor recomandărilor și angajamentelor internaționale asumate pentru a preveni tortura și a susține victimele.
- 2) Aplicarea în practică și realizarea în mod eficient a tuturor măsurilor privind combaterea torturii, tratamentelor inumane sau degradante din Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului.
- 3) Consolidarea independenței și capacităților procurorilor responsabili pentru investigarea cauzelor de tortură, tratamente inumane sau degradante.
- 4) Fortificarea capacităților de documentare eficientă a consecințelor fizice, mentale, sociale și legale ale torturii, a tuturor specialiștilor implicați în asistența victimelor și investigarea legală a cazurilor.
- 5) Asigurarea unei investigații obiective și exhaustive a circumstanțelor extrădării ilegale a celor șapte cetățeni turci, din rețeaua de licee "Orizont", în data de 6 septembrie 2018, în lumina recenteii decizii a Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO), prin care se constată că Republica Moldova a încălcat prevederile articolelor 5.1 și 8 a Convenției Europene a Drepturilor Omului. Atragerea la răspundere a tuturor celor care se fac vinovați de luarea deciziilor și/sau executarea lor în acest caz.

- 6) Transferarea serviciului medical din centrele de detenție în competența Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.
- 7) Transferarea personalului centrelor de detenție provizorie în competența Ministerului Justiției.
- 8) Asigurarea condițiilor pentru reabilitare comprehensivă a tuturor victimelor torturii, tratamentelor inumane și degradante.
- 9) Asigurarea accesului necondiționat al tuturor victimelor torturii, tratamentelor inumane și degradante la Justiție, pentru a beneficia de reparația prejudiciului și compensarea suferințelor cauzate.
- 10) Urgentarea construirii unui nou penitenciar pentru persoanelor supuse arestului preventiv în conformitate cu cerințele CPT al Consiliului Europei inclusiv aplicarea măsurilor preventive non-privative în locul arestării preventive.
- 11) Consolidarea independenței și capacităților Mecanismului Național de Prevenire a Torturii, cu asigurarea implicării active a reprezentanților societății civile.
- 12) Asigurarea accesului liber și neîngrădit al Avocatului poporului și membrilor MNPT în toate centrele de detenție.
- 13) Ținând cont de constatările CAT în ultimul său raport, Guvernul Republicii Moldova ar trebui în mod prioritar:
 - a) să-și intensifice eforturile de îmbunătățire a asistenței medicale în instituțiile penitenciare, inclusiv prin angajarea unui număr adecvat de personal medical calificat și prin oferirea de instruire privind Protocolul de la Istanbul;
 - b) să asigure transferarea responsabilității pentru unitățile sanitare din penitenciare de la Departamentul Instituțiilor Penitenciare către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale;
 - c) să fie adoptată o abordare sensibilă la dimensiunea de gen și să asigure necesitățile de igienă medicală și personală ale femeilor în sistemul penitenciar, în conformitate cu standardele internaționale.
 - d) să fie urgentate procedurile legate de construcția noului penitenciar;

În mod prioritar și de bună-credință, solicităm Guvernului Republicii Moldova, de rând cu alte State-părți la Convenția ONU Împotriva Torturii,

- 14) Să contribuie la Fondul Voluntar al ONU pentru victimele torturii (UNVFVT), care în peste 35 ani de activitate asiduă și foarte necesară pentru supraviețuitori, deseori este unica speranță pentru centrele de reabilitare din lumea întreagă, care oferă servicii și sprijin victimelor și familiilor lor.

Doar prin sprijinul direct acordat victimelor torturii, tratamentelor inumane și altor forme de violență, putem dovedi determinarea fără echivoc și un angajament clar de a lupta împotriva acestor fenomene și a impunității!

Organizații semnatare:

Centrul de Reabilitare a victimelor torturii "Memoria" (RCTV Memoria)

Ambasada Drepturilor Omului din Moldova

Amnesty International Moldova,

Asociația Promo-LEX,

Centrul de Resurse Juridice din Moldova,

Inițiativa Pozitivă